

Принципи сталого розвитку та податкова політика ЄС

Дмитро Ніколаєв

викладач Фахового коледжу,

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,

e-mail: DmytroNG@krok.edu.ua,

ORCID: 0000-0002-6374-6673

Сталий розвиток є однією з ключових стратегічних цілей Європейського Союзу, яка поєднує економічне зростання, соціальну справедливість і екологічну безпеку [1]. Відповідно до Стратегії сталого розвитку ЄС та Європейського зеленого курсу (European Green Deal), податкова політика розглядається не лише як інструмент наповнення бюджету, а як засіб регулювання економічної поведінки суб'єктів господарювання з метою досягнення кліматичної нейтральності та зменшення вуглецевого сліду. Основна ідея полягає у тому, що податки мають стимулювати екологічно відповідальне виробництво, енергоефективність та інновації, сприяючи одночасно збереженню конкурентоспроможності європейської економіки [2, 3].

Система податкового регулювання ЄС поступово трансформується від класичної фіскальної моделі до моделі «зеленої фіскальної політики». Одним із ключових напрямів є **впровадження екологічного оподаткування**, яке базується на принципі «забруднювач платить». Йдеться, зокрема, про податки на викиди CO₂, енергетичне споживання, використання пластику та інші види забруднення довкілля. Такі податки мають подвійний ефект: вони збільшують доходи бюджету для фінансування екологічних програм і водночас стимулюють бізнес до переходу на більш чисті технології. Згідно з даними Eurostat, у 2023 році загальний дохід від екологічних податків у ЄС склав €341,5 мільярда, що становить 2% ВВП і 5,1% від загального податкового доходу, з яких 95% припадало на податки на енергію та транспорт [4, 5].

Важливим кроком у напрямі сталого розвитку стало запровадження **Механізму коригування вуглецевих кордонів (СВАМ)**, який забезпечує оподаткування імпортованої продукції з високим вмістом вуглецю. Це покликано запобігти «витоку вуглецю» (carbon leakage) і підтримати європейських виробників, що дотримуються екологічних стандартів. СВАМ розпочався у перехідному періоді з жовтня 2023 року, а повне впровадження заплановано на 2026 рік; механізм охоплює сектори, такі як цемент, залізо та сталь, алюміній, добрива й електроенергетика, і очікується, що він додасть €14–23 мільярда щорічно до вартості імпорту цих товарів у наступне десятиліття. Крім того, у рамках податкової гармонізації ЄС розвиває ініціативи щодо реформування акцизного оподаткування енергоносіїв, розширення податкових пільг для інвестицій у відновлювану енергетику, «зелені» облігації та стимулювання корпоративної звітності про сталий розвиток [6, 7].

Водночас податкова політика ЄС має соціальний вимір. Вона спрямована на забезпечення справедливого розподілу податкового тягара, усунення податкових

зловживань і підвищення прозорості. Ініціативи ЄС у сфері BEPS (Base Erosion and Profit Shifting), мінімального корпоративного оподаткування (Pillar Two) та цифрового податку на великі транснаціональні компанії свідчать про прагнення забезпечити баланс між конкурентоспроможністю бізнесу та соціальною відповідальністю. Зокрема, Pillar Two встановлює глобальний мінімум податку на прибуток у 15% для багатонаціональних груп з доходом понад €750 мільйонів і, за оцінками, може принести ЄС близько €67 мільярдів додаткових доходів. У такий спосіб Європейський Союз поєднує принципи сталого розвитку із принципом податкової справедливості [8].

Синергія екологічної, економічної та соціальної складових у податковій політиці ЄС утворює основу для побудови нової моделі економічного зростання — «зеленого» і соціально орієнтованого капіталізму. Збалансоване поєднання податкових стимулів, регулюючих інструментів і спільної європейської стратегії сталого розвитку дозволяє формувати стійку економіку, здатну адаптуватися до кліматичних викликів, підтримувати інноваційний розвиток і забезпечувати добробут громадян.

Таким чином, податкова політика ЄС у контексті сталого розвитку виступає не просто фіскальним механізмом, а стратегічним інструментом трансформації економічної системи, спрямованої на досягнення цілей кліматичної нейтральності, соціальної справедливості та довгострокової конкурентоспроможності європейського простору.

Ключові слова: сталий розвиток (sustainable development); податкова політика ЄС (EU tax policy); Європейський зелений курс (European Green Deal); екологічне оподаткування (environmental taxation); вуглецевий податок (carbon tax); Механізм коригування вуглецевих кордонів.

Список використаних джерел

1. European Commission. (n.d.). Sustainable Development Goals. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/sustainable-development-goals_en
2. European Commission. (2001). A sustainable Europe for a better world: A European Union strategy for sustainable development (COM(2001) 264 final). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52001DC0264&from=EN>
3. European Commission. (2019). The European Green Deal (COM(2019) 640 final). EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52019DC0640>
4. Eurostat. (2025). Environmental tax statistics. Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Environmental_tax_statistics
5. European Environment Agency. (2025). Share of environmental taxes in total tax revenues in Europe. <https://www.eea.europa.eu/en/analysis/indicators/share-of-environmental-taxes-in>
6. Maliszewska, M., Chepeliev, M., Fischer, C., & Jung, E. (2025). How developing countries can measure exposure to the EU's carbon border adjustment mechanism. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/en/trade/how-developing-countries-can-measure-exposure-eus-carbon-border-adjustment-mechanism>
7. S&P Global Ratings. (2025). Scenario analysis: CBAM could add at least \$15 billion to Europe's yearly import bill. <https://www.spglobal.com/ratings/en/regulatory/article/scenario-analysis-cbam->

could-add-at-least-15-billion-to-europes-yearly-import-bill-s101648859

8. Baraké, M., Chouc, P.-E., Neef, T., & Zucman, G. (2022). Revenue effects of the global minimum tax under Pillar Two. *Intertax*, 50(10), 689–710. <https://gabriel-zucman.eu/files/BCNZ2022.pdf>